

MYSTERIET MED DEN NEDLAGDA BOKHANDELN

Pär Eliaeson

I somras nåddes vi av beskedet att Arkitekturmuseet:s bokhandel kommer att läggas ned. På Tidskriften Arkitektur:s blogg uppgavs felaktigt att orsaken var att butiken som en nyordning fick bära sina egna personalkostnader. Detta har butiken alltid gjort. Det som dramatiskt har förändrat situationen för bokhandeln sedan regeringen gav nya direktiv för museets verksamhet 2008 är en årlig schablonmässig kostnad som butiken belastas av från museet självt. Denna kostnad skall motsvara administration och service som bokhandeln utnyttjar från museet i övrigt.

Till en början användes en schablon som gav en mindre summa, men efter en omläggning av tillämpningen 2010 ökade schablonvärdet dramatiskt till en nivå som motsvarar drygt tjugo procent av bokhandelns årliga omsättning. Det är högst tveksamt om det finns någon rimlig proportion mellan schablonens storlek och bokhandelns belastning av museets administration.

Schablonkostnaden har sedan 2008 orsakat ett ackumulerat underskott i bokhandelns räkenskaper på 1,3 miljoner kronor. Innan 2008 genererade bokhandeln årligen ett inte obetydligt överskott till det övriga museet. Om schablonkostnaderna sedan 2008 räknas bort har bokhandelns ekonomi fortsatt i samma stil som innan pålagorna, trots den allmänna situationen för bokhandeln med konkurrens från nya medier och internetförsäljning.

Den ideologiska bakgrunden till denna politik är dels föreställningen om att kulturinstitutioners alla delar marknadsmässigt ska bära sina egna kostnader och dels att statlig försäljningsverksamhet inte ska snedvrida konkurrensen gentemot privata aktörer. Den politiska makten har under en följd år kunnat se att denna politik på ett speciellt effektivt sätt drabbar museibutiker, som när de ekonomiskt isoleras från

sin moderinstitution sällan når den banala och en-dimensionella föreställning om lönsamhet och nytta som ideologin försöker applicera på den samhälleligt mer flerdimensionella kultursektorn. Man har dock inte identifierat detta som ett systemfel, utan låter systemet rulla på och orsaka betydande problem för kulturinstitutionerna, som därmed begåvas med nya svårigheter i sin redan många gånger ansträngda ekonomiska situation.

Exempelvis har Historiska museet:s butik sedan 2008 genererat ett underskott som är nästan fyra gånger så stort(!) som det som Arkitekturmuseet:s bokhandel dras med. Det intressanta är att Arkitekturmuseet:s ledning så medgörligt beslutat lägga ned sin butik. Historiska museet har inte kommit till den slutsatsen. Andra institutioner i liknande situation ser undrande på Arkitekturmuseet:s agerande och undrar varför man är så snar till nedläggning. Trots att regeringens system generellt drabbar museernas butiker hårt finns ändå inom systemet en viss frihet i tolkning och tillämpning, vilket andra institutioner har utnyttjat. Någon kreativitet och/eller kämpavilja på detta område har inte Arkitekturmuseet:s ledning visat prov på.

Vi smått paranoida och konspirationsteorivänligt lagda kan ana ugglor i mossen. Och det finns några stycken. Mest av allt överskuggas Arkitekturmuseet:s verksamhet just nu av den promemoria som regeringen nyligen offentliggjort. I den riktas kritik mot museets kärnverksamhet på en rad olika punkter. Museet är pressat, trots fagra försäkringar om annat från ledningen. Då har man kanhända annat att fokusera på än att försöka rädda den bokhandel som man uppenbarligen inte förstår värdet av.

Det veritabla systemskifte för Arkitekturmuseet som startade 2008 innebär generellt en stor komplikation: museet har ålagts att förutom sitt självklara

FOTO: PÄR ELIAESON

ämnesområde arkitektur och stadsbyggnad även behandla design, i alla dess former. Detta trots att det finns både specialiserade och andra institutioner i Sverige som fungerar helt eller delvis som designmuseer. I klartext: det räcker inte att det finns ett specialiserat museum för design, eftersom det ligger i Göteborg. Kolla var du hamnar om du matar in www.designmuseum.se i din webbläsare.

Förutom att det stjälar fokus och splittrar Arkitekturmuseet att även behandla design har ett allvarigare strukturellt och principiellt hot seglat upp. Den tidigare nämnda promemorian ifrågasätter museets samlande och arkiverande verksamhet, själva fundamentet för att vara ett museum. Det är nämligen en tämligen enfaldig språklig konflikt som ligger bakom.

Designbranschens lobbyister vill inte vara på en institution som heter något med "museum"; det ger inte rätt "vibbar". Hellre då något med "center" eller "arena". Lösningen blir då att klä av Arkitekturmuseet arkivet och samlingarna och därmed skapa förutsättningar för ett namnbyte. Häpp!

På Arkitekturmuseet:s hemsida kan man (i skrivande stund, budskapen ändras hela tiden) få läsa: "Butiken upphör tillfälligt". Maken till 1984-språk var det länge sedan vi såg, till och med i myndighetsprosan. Bakgrunden är att nästa års stora "satsning" för museet är en utställning med Jean-Paul Gaultier, som med i bagaget har ett shopkoncept.

Efter Gaultier-utställningen lovar museet att butiken skall få vara kvar, dock med annat utbud än nu: "Vi kommer att inrikta oss på det sortiment som efterfrågas. En övergång till ett sortiment som i större grad speglar våra nya uppdrag kan förutses.", svarar museet i en egenproducerad intervju utan namn på vare sig utfrågare eller svarande.

Visst känns detta väldigt förtroendeingivande? ■

